

STALIŠČA ŠTUDENTOV PEDAGOGIKE IN ANDRAGOGIKE O STRUKTURI IN VSEBINI ŠTUDIJA

Jasna Mažgon

Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko

Uvod

Ko je Agencija za raziskovanje Republike Slovenije konec leta 2011 razpisala bilateralni projekt o sofinanciranju znanstvenoraziskovalnega sodelovanja med Republiko Slovenijo in Republiko Srbijo, se je porodila ideja o povezovanju s prostorom, ki nam je zgodovinsko blizu in s katerim smo imeli v času skupne države tesne stike in tudi primerljive programe.

Spodbudila nas je želja po ponovni navezavi tesnejših stikov in pogled na to, kaj nam je prinesla bolonjska reforma (tako v Srbiji, kjer so zasnovali program pedagogike v obliki 4 +1 kot pri nas, ki imamo 3 + 2). Rezultat tega projekta bo monografija z besedili, ki smo jo pripravili skupaj in bo v kratkem izšla tudi s sofinanciranjem Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete (ZIFF).

Temeljne smernice pri oblikovanju bolonjskih študijskih programov najdemo na spletni strani UL (Prenova bolonjskih študijskih programov na Univerzi v Ljubljani, b.l.):

1. Študijski programi naj bodo »mednarodno primerljivi in ciljno usmerjeni v razvoj znanja, spretnosti in veščin, ki bodo diplomantom zagotavljali uspešen začetek poklicne poti«.
2. Programi naj omogočajo »napredovanje v višje ravni izobraževanja, pri čemer zagotavljajo široka temeljna disciplinarna znanja, prenosljive splošne kompetence, interdisciplinarni pristop k temeljem raziskovanja, mobilnost študentov in predavateljev skozi številne oblike sodelovanja z drugimi evropskimi in neevropskimi univerzami«.

Ne glede na izhodišča, pa kolegica Nataša Vujisić Živković (2014, v tisku) z Beograjske fakultete ugotavlja, da smo tudi po reformiranju študija obdržali t.i. kontinentalni model študija pedagogike, za katerega je značilna močna disciplinarna struktura.

Cilji raziskave in metodologija

Raziskava je bila izpeljana v dveh temeljnih sklopih: v prvem smo s pomočjo primerjalne analize ugotavljali, kaj je reforma prinesla študijskima programoma pedagogike (in andragogike) na FF v Ljubljani in Beogradu, kako sta strukturirana na ravni disciplin, predmetov, kakšna je struktura predavanj, vaj, kreditov..., v drugem delu pa smo želeli dobiti mnenja in ocene študentov.

V nadaljevanju predstavljamo temeljne cilje in metodološka izhodišča ter nekaj delnih rezultatov raziskave, ki smo jo zasnovali predvsem v smislu izhodišč za nadaljnje, bolj poglobljeno raziskovanje.

V raziskavi smo želeli ugotoviti, kako študenti 1. in 3. letnika študija pedagogike in andragogike iz Ljubljane in pedagogike iz Beograda ocenjujejo kakovost študija in kakšno je njihovo mnenje o posameznih vidikih le-tega.

Zanimala so nas stališča študentov o vsebini in strukturi študija, oblikah izobraževanja in študijskih gradivih ter kako ocenjujejo svojo usposobljenost za opravljanje bodočega poklica. V nadaljevanju predstavljamo nekaj delnih rezultatov, ki smo jih pridobili z zbiranjem podatkov na vzorcu študentov Oddelka za pedagogiko in andragogiko FF UL.

Vzorec

V vzorec je bilo zajetih 132 študentov 1. in 3. letnika študijskega programa pedagogika in andragogika. Večinoma so bile vključene študentke ($n = 124$ ali 93,9 %), osem je bilo študentov (6,1%). Anketirali smo 78 študentov 1. letnika ($n = 51$ enopredmetnih in $n = 27$ dvopredmetnih). Tabela 1 prikazuje strukturo študentov 1. letnika glede na uspeh v 4. letniku srednje šole.

Tabela 1: *Študenti 1. letnika glede na učni uspeh v 4. letniku*

UČNI USPEH v 4. letniku	Enopredmetni		Dvopredmetni	
	f	f %	f	f %
dober	20	39,2	1	3,7
prav dober	27	52,9	20	74,1
odličen	4	7,8	6	22,2
skupaj	51	100,0	27	100,0

V vzorec smo zajeli tudi $n = 54$ študentov 3. letnika ($n = 31$ enopredmetnih in $n = 23$ dvopredmetnih). Njihova povprečna ocena je bila 7,79 (enopredmetni: 7,76, dvopredmetni: 7,83).

Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo v januarju 2013, in sicer v času predavanj 1. in 3. letnika pri različnih predmetih. Anketiranje je bilo anonimno, študenti so izpolnili pisne ankete, vsakokrat je bil pri anketiranju prisoten eden od raziskovalcev, ki so vključeni v bilateralni raziskovalni projekt Slovenija Srbija.

Inštrumenti za zbiranje podatkov

Za namen raziskave smo sestavili dva vprašalnika, in sicer:

- vprašalnik za študente 1. letnika pedagogike (in andragogike) o študiju na Filozofski fakulteti v Ljubljani/Beogradu;
- vprašalnik za študente 3. letnika pedagogike (in andragogike) o študiju na Filozofski fakulteti v Ljubljani/Beogradu .

Večina vprašanj v obeh vprašalnikih je bilo identičnih, pri vprašalniku za študente 1. letnika smo izpustili vprašanja, vezana na oceno razvitosti strokovnih kompetenc, vlogo študijske prakse in opis pozitivne izkušnje med študijem ter kakšen vpliv je ta izkušnja imela. Študentov 1. letnika tudi nismo spraševali po povprečni oceni, ampak po učnem uspehu v zadnjem letniku srednje šole.

Obdelava podatkov

Podatke smo obdelali in predstavili na nivoju deskriptivne in inferenčne statistike. Za preverjanje hipotez smo uporabili χ^2 - preizkus oziroma Kullbackov preizkus (kadar pogoji za χ^2 - preizkus niso bili izpolnjeni) za preverjanje hipotez neodvisnosti in dvostranski t-preizkus za neodvisne vzorce.

Nekatere ordinalne spremenljivke (večstopenjske lestvice) smo obravnavali kot intervalne in predvidevali, da so razlike med stopnjami enake. Takšen način obravnavanja spremenljivk se nanaša samo na postopek izračunavanja ne pa tudi na interpretacijo dobljenih rezultatov.

Rezultati

Najprej nas je zanimalo, na katerem področju bi študenti želeli delovati po zaključku študija prve ali druge stopnje. Podatki (tabela 2) po pričakovanjih kažejo, da jih največ želi delati v šolah, vrtcih in drugih izobraževalnih ustanovah, manjšino zanima raziskovalno delo, kar precejšen delež pa je tudi takšnih, ki bi želeli strokovno delovati v uradih in razvojnih ustanovah.

Tabela 2: Na katerem področju bi želeli delovati po zaključku študija (prve ali druge stopnje)

		praktično delo v vrtcih, šolah ali drugih izobraževalnih ustanovah	raziskovalno delo v raziskovalnih in akademskih ustanovah (npr. na univerzah, inštitutih)	strokovno delo v uradih in razvojnih ustanovah	Skupaj
1. let.	f	44	5	28	77
	%	57,1%	6,5%	36,4%	100,0%
3. let.	f	33	7	14	54
	%	61,1%	13,0%	25,9%	100,0%
Skupaj	f	77	12	42	131
	%	58,8%	9,2%	32,1%	100,0%

Nadalje nas je zanimalo, koliko je za bodoče opravljanje strokovne dejavnosti pedagoga in andragoga po njihovem mnenju **potrebno in koristno**, da se študent med študijem usposobi za naslednja področja (1-v glavnem ni potrebno in koristno, 2-delno nepotrebno in nekoristno, 3-delno potrebno in koristno, 4-zelo potrebno in koristno)?

Tabela 3_ Koliko je za opravljanje strokovne dejavnosti potrebno in koristno področja

Tematska področja	1. letnik	3. letnik	α
a) zgodovinski razvoj pedagoške misli in šolstva	2,60	3,02	,001***
b) sodobne vzgojne teorije in koncepti	3,71	3,91	,005**
c) struktura, organizacija in način delovanja šolskega sistema	3,54	3,91	,000***
d) didaktično-metodična vprašanja v zvezi z organizacijo poučevanja in učenja	3,55	3,72	,074
e) vzgojno izobraževalno delo s predšolskimi otroki	3,65	3,59	,537
f) izobraževanje odraslih	3,61	3,37	,036*
g) izobraževanje otrok s posebnimi potrebami	3,51	3,63	,275
h) psihologija učenja/ pedagoška psihologija (teorije, oblike in dejavniki uspešnost)	3,54	3,61	,483
i) svetovalno delo	3,66	3,63	,770
j) statistika in metodologija	2,34	2,98	,000***

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Podatki v tabeli kažejo, da so študenti 3. letnika večino postavk ocenili v povprečju višje, pet razlik je tudi statistično pomembnih. Le pri oceni pomena svetovalnega dela, izobraževanja odraslih in pri vzgojnoizobraževalnem delu s predšolskimi otroki so ocene 3. letnikov malenkost nižje.

Znanjem s področja sodobnih vzgojnih teorij in konceptov ter znanjem s področja strukture, organizacije in načina delovanja šolskega sistema pripisujejo največjo pomembnost in koristnost.

Podatki v tabeli 4 kažejo mnenje študentov o tem, koliko je potrebno, da si pedagogi in andragogi za opravljanje svoje dejavnosti med študijem pridobijo znanje iz psihologije, sociologije, filozofije, antropologije in drugih pedagogiki sorodnih disciplin

Tabela 4: Koliko so za opravljanje dela pedagogika in andragoga potrebna znanja iz drugih disciplin

		V glavnem ni potrebno	Deloma potrebno	zelo potrebno	Skupaj
1. let.	f	3	46	29	78
	f%	3,8%	59,0%	37,2%	100,0%
3. let.	f	0	24	29	53
	f%	0,0%	45,3%	54,7%	100,0%
Skupaj	f	3	70	58	131
	f%	2,3%	53,4%	44,3%	100,0%

$2\hat{f} = 6,391$ ($g=2$; $\alpha=0,041$)

Odgovora, da ta znanja niso potrebna, ni izbral nihče, nekaj študentov 1. letnika meni, da ta znanja v glavnem niso potrebna, večina tako v 1. kot v 3. letniku pa je mnenja, da so ta znanja potrebna. Razlike med letnikoma so statistično pomembne kot kaže izračun Kullbackovega preizkusa.

Nadalje nas je zanimalo mnenje študentov o tem, kolikokrat bi morali organizirati študijsko prakso. Podatki iz tabele 5 nas ne presenečajo, študijska praksa je ena od oblik dela, ki ji študentje pripisujejo velik pomen in si je v programu želijo še več.

Tabela 5: Kolikokrat bi morali organizirati študijsko prakso

		Študijsko prakso bi morali organizirati samo v zadnjem letniku študija na posamezni stopnji	Študijsko prakso bi morali organizirati po prvih dveh letih študija	Študijsko prakso bi morali organizirati v vsakem letniku študija	Skupaj
1. let.	f	3	13	62	78
	f%	3,8%	16,7%	79,5%	100,0%
3. let.	f	2	7	45	54
	f%	3,7%	13,0%	83,3%	100,0%
Skupaj	f	5	20	107	132
	f%	3,8%	15,2%	81,1%	100,0%

Iz naslednje tabele (tabela 6) je tudi razvidno, da študentje največji pomen pri razvoju njihovih strokovnih kompetenc pripisujejo prav študijski praksi.

Tabela 6: Aktivnosti (oblike, metode študija), ki so prispevale k razvoju kompetenc

Oblika/metoda študija*	Ocena
Študijska praksa	3,7
Samostojni študij	3,5
Predavanje profesorja	3,2
Hospitacije	3,1
Vaje	3,0
Diskusija med predavanji	3,0
Delo na terenu	2,6
Seminarska naloga	2,5
Predstavitve študentov	2,3
Raziskovalno delo	1,9

Pri vprašanju, kako se čutijo usposobljene za delovanje na posameznih področjih, pa so študenti 3 letnika podali naslednje ocene (ocenjevali so na 5-stopenjski lestvici, 1-nisem usposobljen....5-sem zelo dobro usposobljen) (tabela 7):

Tabela 7: Ocena usposobljenosti na posameznih področjih delovanja

Področje delovanja*	Ocena
Razpravljanje o pedagoško-andragoških tematikah	3,1
Izvedba preprostih raziskav	3,5
Pisanje strokovnih besedil	2,7
Predstavitev strokovnih tematik	3,4
Načrtovanje dela in dejavnosti v vzgoji in izobraževanju	3,9
Mentorsko delo različnim skupinam	3,1
Reševanje pedagoško-andragoških praktičnih vprašanj	3,2

Najvišje so torej ocenili svojo usposobljenost za načrtovanje dela in dejavnosti v vzgoji in izobraževanje, sledi izvedba preprostih raziskav in predstavitev strokovnih tematik. Najmanj usposobljene se čutijo za pisanje strokovnih besedil.

Na vprašanje o obsežnosti in zahtevnosti študijske literature so študenti 1. in 3. letnika odgovarjali različno, kar je razvidno iz tabel 8 in 9.

Tabela 8: Mnenje o obsežnosti študijske literature

		Študijska literatura je			Skupaj
		premalo obsežna	ravno prav obsežna	preobsežna	
1. let	f	0	37	41	78
	f%	0,0%	47,4%	52,6%	100,0%
3. let	f	5	37	12	54
	f%	9,3%	68,5%	22,2%	100,0%
skupaj	f	5	74	53	132
	f%	3,8%	56,1%	40,2%	100,0%

$$2\hat{f} = 19,317 \text{ (} g=2; \alpha=,000 \text{)}$$

Razlike med 1. in 3. letnikom so kar velike, večina študentov 1. letnika meni, da je literatura preobsežna (ko pogledamo še razlike med eno in dvopredmetnimi, vidimo, da so ta odgovor izbrali v večjem deležu enopredmetni študenti, dvopredmetni so očitno skozi primerjavo z obsežnostjo literature na drugih oddelkih v manjšem deležu ocenili, da je le-ta preobsežna), 3. letniki pa v največjem deležu menijo, da je literatura ravno prav obsežna, med temi petimi, ki ocenjujejo, da je premalo obsežna, so sami dvopredmetni študenti.

Razlike najdemo tudi pri oceni zahtevnosti študijske literature. Da je prezahtevna, meni skoraj četrtina anketiranih študentov 1. letnika, dobri dve tretjini pa, da je ravno prav zahtevna.

Tabela 9: Mnenje o zahtevnosti študijske literature

		Študijska literatura je			Skupaj
		premalo zahtevna	ravno prav zahtevna	prezahtevna	
1. let	f	0	60	18	78
	f%	0,0%	76,9%	23,1%	100,0%
3. let	f	3	44	7	54
	f%	5,6%	81,5%	13,0%	100,0%
Skupaj	f	3	104	25	132
	f%	2,3%	78,8%	18,9%	100,0%

Ko pogledamo podatke glede na to, ali gre za dvopredmetne ali enopredmetne študente 3. letnika, je med enopredmetnimi šest takih, ki pravijo, da je literatura prezahtevna, le eden je tak med dvopredmetnimi. So pa zato vsi trije študenti, ki pravijo, da je literatura premalo zahtevna, študentje, ki študirajo tudi na drugi smeri še en predmet.

Ko smo študente 3. letnika vprašali še o pozitivnih in negativnih straneh študija pedagogike in andragogike, se je med pozitivnimi v največjem deležu znašel odgovor, da pridobijo poglobljena teoretska znanja, da lahko povezujejo znanja drugih disciplin (psihologije, sociologije, filozofije...) in da imajo dobre profesorje. Med negativnimi stranmi študija pa so največkrat navajali premalo prakse, kar lahko razumemo tudi tako, da si želijo več možnosti glede aplikacije teoretskih konceptov v prakso.

Literatura:

Prenova bolonjskih študijskih programov na Univerzi v Ljubljani. (b.l.). Dostopno na: http://www.unilj.si/studij/studijski_programi/bolonjski_proces/bolonjski_proces_na_ul/ (pridobljeno 15.1.2014).

Vujisić Živković, N. (2014, v tisku). Konceptualizacija študija pedagogije. V: V. Spasenović in K. Skubic Ermenc (ur.). *Kakovost univerzitetnega izobraževanja. Mnenja študentov oddelkov za pedagogiko in andragogiko v Beogradu in Ljubljani.* Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju.